

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO, UPRAVA IN INŠERATNI ODDELKI:
LJUBLJANA, PUČINJEVA UL. 5
TELEFON ST. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

PONEDELJSKA IZDAJA „JUTRA“

IZHAJA VSAK PONEDELJEK KOT PONEDELJSKA
IZDAJA JUTRA

Erbitterte Kämpfe im Raum um Wien

An der March die Mehrzahl der feindlichen Uebersetzversuche abgewiesen — Besatzung von Königsberg verhindert feindlichen Durchbruch — An der Ruhr das Kampffeld gegen angreifende Amerikaner behauptet — Zwischen Rhön und Maindreieck wechselvolle Kämpfe — Erfolgreiche amerikanische Angriffe an der Ligurischen Küste

Aus dem Führerhauptquartier, 8. April. (DNB.) Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Im deutsch-ungarischen Grenzgebiet haben Verbände des Heeres und der Waffen-SS in tagelangen harten Angriffen und Abwehrkämpfen den feindlichen Vorstoß in Richtung Graz zum Stehen gebracht und die vorübergehend aufgerissene Front wieder geschlossen. An der Raab, westlich Steinhilberstadt, nördwestlich Wiener-Neustadt wurden starke Angriffe der Bolschewisten abgewiesen. Im Raum um Wien konnten die Sowjets im Nordteil des Wiener Waldes nach Westen und Norden Boden gewinnen und trotz zäher Gegenwehr unserer Truppen in die südlichen Vorstädte der Stadt eindringen. Erbitterte Kämpfe sind im Gange. An der March wurde die Mehrzahl der feindlichen Uebersetzversuche abgewiesen. Auch südlich der Weissen Karpaten wurde ein weiteres Vordringen der Bolschewisten in harten Gebirgskämpfen verhindert.

An der Danziger Bucht vereitelten unsere Truppen die Versuche des Gegners, sich den Zugang zur Putziger Nehrung zu öffnen.

Sowjetische Angriffe in der westlichen Weichselniederung südlich Bohnsack scheiterten. Gegen Königsberg und die Samland-Front rannte der Feind den ganzen Tag über mit zahlreichen Schützenverbänden und Panzern an. Trotz tieferer Einbrüche verhinderte die tapfere Besatzung der Stadt den von dem Gegner erstrebten Durchbruch. Alle Angriffe gegen die Samland-Front wurden abgewiesen. 31 Panzer und 4 Flugzeuge durch Erdtruppen vernichtet. Truppen des Heeres und der Waffen-SS haben im Monat März an der Ostfront 7171 Panzer abgeschossen.

An der Westfront scheiterten trotz heftiger Artillerievorbereitung starke Angriffe kanadischer Truppen auf Zutphen an der Issel. Zwischen Engen und der unteren Weser wurden neu herangeführte Verbände dem vordringenden Feind entgegengeworfen. Versuche des Gegners, seinen Brückenkopf Stolzenau zu erweitern, zerschlugen an unserem zähen Widerstand. Nördlich Hameln wurde der Feind wieder über die Weser zurückgeworfen, doch gelang es ihm südlich davon in einem schmalen Abschnitt bis westlich Hildesheim vorzustoßen.

An der Ruhr und im Kampfbereich südlich von Soest behaupteten unsere Truppen überall das Kampffeld gegen die angreifenden Amerikaner. Ein erneuter Durchbruchversuch auf Dortmund wurde nördlich der Stadt zum Stehen gebracht. Im Abschnitt von Brilon, im Rothaar-Gebirge und bei der Westfälischen Lippe konnten die Angreifer nirgends tiefer in unsere Stellungen eindringen.

Ogorčeni boji za področje okoli Dunaja

Ob Moravi je bila odbita večina sovražnikovih poizkusov prekoračenja — Königsberška posadka je onemogočila sovražnikov prodor — Ob reki Ruhr smo obrzali bojno polje napadajočim Amerikanom — Med Rhonom in trikotom Main je prišlo do izjemnih polnih bojev — Brezuspješni ameriški napadi ob Ligurski obali

Führerjev glavni stan, 8. aprila. (DNB.)

Vrhovno poveljstvo oboroženih sil javlja: Na nemško-madžarskem območnem področju so oddelki vojske in orožja SS v večdnevni, hudih napadnih in obrambnih bojih zadržali sovražnikov sunek v smeri proti Grazu ter časno pretrgano bojno črto zopet vzpostavili. Ob Raabi zapadno od Szombathelyja in severozapadno od Wiener Neustadta so bili odbiti močni bojševiški napadi. Na področju okoli Dunaja je uspelo Sovjetom napredovanje v severnem delu Dunajskega gozda proti zapadu in severu ter vključiti žilavemu odporu naših čet vdreti v južna predmestja mesta. V toku so ogorčeni boji. Ob Moravi je bila odbita večina sovražnikovih poizkusov prekoračenja reke. Tudi južno od Belih Karpatov je bilo nadaljnje boljševo prodiranje preprečeno v hudih planinskih bojih.

Ob Gidanskem zalivu so naše čete preprečile sovražnikove poizkuse, da bi si odprli dobod v Putziger Nehrung.

Izjavili so se sovjetski napadi v zapadni nižini Visline doline, južno od Bohnsacka. Proti Königsbergu in Samlandu je bil sovražnik ves dan zatavljal s številnimi streljalskimi oddelki in oklopi. Vključ globlji vdorom pa je hrabra posadka mesta preprečila nameravani sovražnikov prodor. Odbiti so bili vsi napadi na bojišči Samland, kopenske sile pa so uničile 31 oklopičkov in 4 letala.

Čete vojske in orožja SS so v mesecu marcu na vzhodnem bojišču uničile 7.171 oklopičkov.

Na zapadnem bojišču so se vključili ogorčeni topniški pripravi izjavili močni napadi kanadskih čet ob Zutphen ob reki Issel. Med Ingenom in spdinjem tokom Wesere pa so bili naprej prodirajočemu sovražniku vrženi napoti novo dovedeni oddelki. Ob našem žilavem odporu so se razbili sovražnikovi poizkusi zvečanja njegovega predmostja Stolzenau. Severno od Hamelna je bil sovražnik zopet vržen preko Wesere, vendar mu je južneje od tod uspelo, da je na ozkem odseku sunil do zapadno od Hildesheima.

Ob reki Ruhr in na bojiščem odseku pri Soestu so obrzali naše čete bojno polje proti napadajočim Amerikanom. Zaustavljen je bil obilnojen sovražnikov prebijalni potizns na Dortmund severno od mesta. Na odseku pri Brillonu, v pogorju Rothaar in na obeh straneh Siegena ni napadalec nikjer uspelo, da bi vdrl globlje v naše položaje.

Im Thüringen sind durch das zähe Festhalten eigener Stützpunkte und durch Angriffe in die Flanken und den Rücken des Feindes die Fronten stark vermischt und die Kampfgruppen des Gegners am weiteren Vorstoß nach Osten verhindert. Westlich Muehlhausen wurde der Feind durch einen Gegenangriff, der in seine Kolonnen hineinstieß, geworfen. Südöstlich Zella-Mehlis brachen feindliche Angriffe zusammen. Auch der zwischen Schleusingen und Themar nach Südosten vordringende Gegner wurde von unseren Truppen in Gegenstößen aufgehalten.

Zwischen der südlichen Rhön und dem Maindreieck sind wechselvolle Kämpfe im Gange. In Kitzingen konnte der Feind eindringen. Angriffe im Raum Schweinfurt wurden abgewiesen. Bei Bad Mergentheim durchbrach eine Panzergruppe unsere Linien und stieß bis südlich Craillheim vor. Eigene Gegenangriffe fassten den Feind in den Flanken und schnitten seine rückwärtigen Verbindungen ab. Zwischen Heilbronn und Ettlingen scheiterten mehrere Angriffe, doch hält der Druck des Gegners nach Süden an.

In Mittelitalien blieben schwächere Angriffe der Amerikaner an der Ligurischen Küste ohne Erfolg. Auch nördlich und westlich Faenza brachen die angreifenden Briten zusammen, nachdem unsere Artillerie eine größere Anzahl feindlicher Batterien zerschlagen hatte.

An der Dalmatinischen Küste stehen unsere Truppen in heftiger Abwehr gegen stärkere Tito-Verbände. Der Raum Sarajevo wurde geräumt, ohne dass es dem folgenden Gegner gelang, unsere Bewegungen zu stören.

Amerikanische Terrorverbände richteten gestern Angriffe gegen Orte in Nord- und Südostdeutschland. In der Nacht war der Mitteldesche Raum das Angriffsziel britischer Kampfflugzeuge. Besonders über Norddeutschland kam es zu erbittert geführten Luftkämpfen, in denen die kühn angreifenden deutschen Jäger trotz stärkerer Abwehr den amerikanischen Bomberverbänden schwere Verluste zufügten.

In der Nacht zum 7. April versenkten unsere Schnellboote vier der englischen Küste ein feindliches Artillerieschiffboot durch Rammstoß und beschädigten zwei weitere schwer. Ein eigenes Boot ging verloren.

Zum Schutz eigener Geleite eingesetzte Sicherungsfahrzeuge der Kriegsmarine schossen elf Flugzeuge ab, davon sieben vor der westnorwegischen Küste. Unterseeboote versenkten in harten Kämpfen an stark gesicherten feindlichen Nachschubgeleiten fünf vollbeladene Schiffe mit zusammen 33.000 BRT, eine Korvette und zwei Bewacher.

V Thüringji so bile z žilavim držanjem lastnih oporišč in z napadi v boke in sovražnikove začele bojne črte zopet pomešane in sovražnikovim bojnim skupinam je bil preprečen nadaljnji prodor proti vzhodu. Zapadno od Muehlhausena je protinapad vrzel sovražnika nazaj; protinapad je sunil v njegovo kolono. Jugozapadno od Zella Mehliis so se zlonili sovražnikovi napadi. Tudi med Schleusingenom in Themarjem proti jugovzhodu prodirajočega sovražnika so naše čete zaustavile v protisunkih.

Med južnim Rhonom in trikotom Main so v teku izjemnih polnih bojev. Sovražnik je uspelo vdreti v Kitzingen. Odbiti pa so bili napadi na področje Schweinfurt. Pri kopalskih Mergentheim je predrla naša oklopiška skupina naše bojne črte ter je sunila do južno od Craillheima naprej. Lastni protinapadi so zagrabil sovražnika v bok ter mu odrezali zaledne zveze. Med Heilbronnem in Ettlingnom so se izjavili številni napadi, vendar se traja sovražnikov pritisk proti jugu.

V srednji Italiji so ostali brezuspješni silbojeji ameriški napadi ob Ligurski obali. Tudi severno in zapadno od Faenze so se zlonili napadajoči Britanci potem, ko je naše topništvo razbilo večje število sovražnikovih baterij.

Ob dalmatinški obali so naše čete v ogorčeni obrambi proti močnim Titovim oddelkom. Področje Sarajeva smo izpraznili, ne da bi sovražniku, ki je sledil, uspelo motiti naše premike.

Ameriški strahovalni oddelki so večkrat usmerili svoje napade na kraje v severni in jugovzhodni Nemčiji. V noči je bilo srednjemesto področje napadalni cilj britanskih bojnih letal. Posebno bad severno Nemčijo je prišlo do ogorčenih letalskih bojev, v katerih so drzno napadajoči nemški lovci kljub močni obrambi prizadejali ameriškim bombniškim oddelkom občutne izgube.

V noči na 7. april so potopili naši hitri bojni čolni pred angleško obalo nek sovražnikov hitri topniški bojni čoln s sunkom v njega ter dva nadaljnja čolna težko poškodovali. Ena lastni čoln je bil pri tem izgubljen.

V varstvo lastne spremljave nameščene zaščitne ladje vojne mornarice so sestrelile 11 letal, od teh 7 pred zapadno norveško obalo. Podmornice so potopile v hudih bojih iz močno zaščitene sovražnikove prekrbovalne spremljave 5 polno navorjenih ladij s skupno 33.000 tonami, eno korveto in 2 stražni ladij.

Vojaški položaj

Berlin, 8. apr. K položaju na bojiščih piše dr. Max Krull, vojaški sodelavec DNBja, naslednje:

43. dne velike odločilne bitke na zapadu lahko ugotovimo, da se niso uresničila pričakovanja zapadnih sil, da je vojaški zlom le še vprašanje nekaj tednov. Ravno zadnji dnevi pa kažejo naraščajočo obrambno silo nemških divizij. V mogočnih bojiščih pasovih od Emmericha preko Rheineja-Mindena - Hamelna - Eisenacha - Gothe - Würzburga - Heideberga in Karlsruhe ima sovražnik nekaj prednosti. Toda s tem je obsežen le en, četudi že zelo važen odsek obrambnega obroča, ki se razteza od tod preko zgornjega Rena, francoskega alpskega bojišča, srednje Italije, Hrvaške, Dunaja, zapadne Madžarske, črte ob Odri, Kurlandije in Norveške in ki predstavlja že s svojo dolžino demonstracijo še mogočne vojaške sile. Razvidne so štiri kategorije odsekov:

1. Odseki, prosti krize: semkaj spadajo Italija, Kurlandija, Norveška in zgornji Ren. K tem pa je treba dodati še nekaj oporišč ob atlantski obali in v Egejskem morju.

2. Odseki, ki so sedaj uravnoveseni in na katerih je vrgel sovražnik sedaj vsa bojna sredstva na tehtnico. To so področja severne Nizozemske in področje ob reki Ems, trdnjava Porurje s celotnim obsegom, področja med Neckarjem in Renom in Breslau.

3. Odseki, na katerih se sovražnik po utrujenju pripravlja za novo razvite sil, dovažajo nove oddelke ali zopet izpopolnjuje prizadete divizije. To velja v prvi vrsti za bojišče ob Odri od Ratiborja do Stettina in Königsberg.

„Hitler je mož, ki ga potrebuje nemški narod“

Britanski general o neomajni vztrajnosti nemškega vojaka pod sposobnim vodstvom

Zeneva, 7. apr. Vojaški kritik časopisa »Daily Sketch« brigadni general Smith, ugotavlja, da je treba Hitlerju priznati, da je dal nemškemu narodu vodstvo, ki ga potrebuje tako pri zmagah kakor pri udarcih. Kljub skušnjam, ki jih je nemški narod prejel, se bori z izredno enotnostjo, žilavostjo in hrabrostjo. Njegov zadnji poraz v kritični uri zadnjega septembra bil ni bil nemogoč brez odločnega vodstva.

Ko je bila osnovana ljudska vojska, so dejali mnogi Angleži, ki so menili, da so Nemci usmerjeni proti Hitlerju, da bodo

Hitlerja sedaj pahili z oblasti. Zgodilo pa se ni nič podobnega. Zaradi generalov, ki jim ni bilo izvedena v mesecu juliju, se je izjavila, ker je nemška armada ostala Hitlerju zvesta in Hitler sam je takrat po udarcu, ki bi večino moči njegove starosti vrgel za več tednov na bolniško posteljo, stopil še istega večera pred mikrofona, da govori svojemu narodu. Tudi sedaj, v tri udarcev, se bori nemški vojak večkrat v najtežjem položaju z neomajno vztrajnostjo. Bilo bi nespametno, če bi angleški vojak podcenjeval Nemca kot boreca.

Stettinijus že priliva vodo

Začasni predsednik konference v San Franciscu že v naprej svari pred prevelikimi pričakovanji

Zeneva, 7. apr. Roosevelt je severnoameriškega zunanjega ministra Stettinijusa v istočasno novoval za provizornega predsednika konference v San Franciscu. Ta gesta naj bi bila odlično obliž angleški javnosti, ki iz vaje ogorčeno kritiko nad umikanjem Zedinjenih držav pred sovjetskimi zahtevami. Odprto pa je še vprašanje, ali bo Stettinijus resnično predsedoval konferenci, oziroma ali bo spričo ravnodušnosti Kremlija sploh prišlo do te konference.

Stettinijus je takoj po svojem imenovanju izkoristil priliko, da je pred kongresnim odborom za zunanje zadeve dal duška svojemu prepričanju, da bo San Francisco predstavil »odločilno točko preobrata v svetovni zgodovini. Kljub temu je mnenja, da bo preteklo še mnogo časa do resnične svetovne miru. Če bi Zedinjene države za vojno proti Nemčiji in Japoniji potrebovale tri in pol leta, tedaj bi, tako je izjavil Stettinijus, še mnogo časa trajalo do vzpostavitve resničnega miru, ker je to »podjetje enako težko kakor ograjanje črte. S tem potrjuje Stettinijus, da so vse jaltiske

mirovne pravilice bile prevara in istočasno priznava, da spričo globokosežnih konfliktov v zavezniškem taboru malo pričakuje od konference v San Franciscu. Stettinijus je malim narodom še enkrat izjavil, da je njihovo sodelovanje le formalnega značaja. Izjavlja pa jim, da lahko ob vsakem času prinašajo predloge za izboljšanje načrta za organizacijo svetovne mirovne ustanove. Druhi pravice pa jim ni dovolil ter potrdil s tem, da se bodo morali podvreči diktatu zavezniških velesil.

Očitno smatra Stettinijus za potrebno, da kakor koli opraviči zavlačenje poljskega vprašanja. To je storil na ta način, da je izjavil, da so bile zavezniške velesile dve leti neeindne glede ureditve tega vprašanja. Zaradi tega je neopravičeno razočaranje o zakasnenju poljskega vprašanja od krimskih sestankov, ker je jaltiska odločitev »stara šele 8 tednov. Vsekakor pa je izjavil, da je važno, da bo še pravočasno osnovana poljska vlada, da se omogoči Poljakom zastopstvo v San Franciscu.

„Neverjetna neumnost tajne pogodbe v Jalti“

Kako sta Churchill in Roosevelt spet prevarala svoje narode — Nasprotstva med Anglo-Američani in Sovjeti so vedno večja

Stockholm, 7. aprila. »Važnost poljskega vprašanja je tako velika, da politiki in vojski menijo, da bosta Churchill in Roosevelt Stalina prosila za nov sestanek, da bi to stvar uredila. Pravi neli članek diplomatskega dopisnika londonskega »Daily Maila«, ki se bavi z dnevnim naraščajočimi težavami za konferenco v San Franciscu. Poljsko vprašanje in dejstvo, da sovjetski zunanji minister Molotov ne bo prisostvoval konferenci, sta dovoljen razlog, da bo potrebno novo srečanje med Churchillom, Rooseveltom in Stalinom.

»News Chronicle« zagovarja iz istega razloga preložitve konference, ker predvideva drugače trčenje zavezniških nasprotij. Sodelavec časopisa »New York Sunday« označuje naraščajočo bojazen severnoameriških političnih krogov nad usodo konference v San Franciscu ter ugotavlja, da je zašle ta konferenca v »resno stisko«. Skode, ki jo je napravila »neverjetna neumnost tajne pogodbe v Jalti«, namreč Rooseveltovo privoljenje treh glasov S. V. jatski zvezi, prvič časopis, ni mogoče več prikriti.

Ta pripomba časopisa »New York Sunday« odstranjuje taboru iz Jalte skupaj s Tassovo izjavo, ki jasno pravi, da so trije vojni zločinci med seboj razdelili glasove; to Tassovo trditve potrjuje članek »New York Sunday«, ki pravi, da se Roosevelt dlejal ni upal objaviti javnosti pravih jaltskih silepov in tamkaj izvršene predočenosti Kremliškemu diktatu. On in njegov sodelavec Churchill nista povedala svojemu narodu resnice, ker se tega rešja upna storiti. Iz tega si je mogoče razlagati tudi naval ogorčenja »nekozmarske javnosti nad sedaj objavljenimi sovjetskimi prevzetnostmi.

Amsterdam, 5. aprila. Severnoameriški zunanji minister Stettinijus je v turek objavil, da je predsednik Roosevelt umaknil predlog, da bi imele Zedinjene države v novi zvezi narodov tri glasove, povzročajo iz Washingtona. Stettinijus je dodal, da bodo morali v San Franciscu združeni zavezniški narodi sami pretehtati in odločiti vprašanje, ali bosta ukrajinska in beloruska republika lahko postali vsaka zase član svetovne varnostne organizacije. Dalje je zunanji minister objavil, da konference v San Franciscu ne bodo preložili.

Židovska nenasitnost

Stockholm, 7. aprila. Uradni angleški poročevalski urad Reuter javlja iz Washingtona, da je ameriški židovski kongres zahteval zastopstvo židovskih interesov na konferenci v San Franciscu. Židje so ameriškega zunanjega ministra Stettinijusa izročili spomenico, ki vsebuje zahteve svetovnega židovstva. Na čelu strgi zahteva po splošni prepovedi in strogem kaznovanju vsake oblike antisemitizma. Židje se hodejo na ta način odtegniti nadzorstvu svetovne javnosti, ki celo v sovražnih delah z naraščajočim nezaupanjem opazuje židovske mahinacije.

Iz naslednjih točk, ki jih navaja Reuter, je urad iz tega židovskega sporoda, pa se kaže, da ni govor le o zahtevku, da se židom v vsem svetu zakonske predpise pred vsemi ostalimi narodi. Ti zahtevki ne vsebujejo le čistističnega zahtevka, da je treba dati vsi Palestino v židovske roke in pregneti Arabce. Židovstvo Zedinjenih držav gre še dalje: Ustvariti hoče »mednarodni zakon, ki bi vseboval predpise in zahtevke židov. Židovski vojni lurski in vojni zločinci so s tem zahtevki dovolj jasno odkrili svoje karte.

Anglijo potiskajo vedno bolj ob steno

Stockholm, 7. apr. Kakor smo že objavili, je v zavezniškem vodstvu v Pacifiku prišlo do reorganizacije najvišjih poveljniških mest, ki predstavlja za Angležem grenko izgubo prestiža. Po sklopu zavezniškega vrhovnega vojnega sveta je bil general Mac Arthur, dosedanj vrhovni poveljnik zavezniških sil v zapadnem Pacifiku imenovan za vrhovnega poveljnika vseh zavezniških sil na celotnem pacifiškem področju, medtem ko je severnoameriški admiral Nimitz bil imenovan za vrhovnega poveljnika celokupnih zavezniških mornariških sil na istem področju. To pomeni v praksi, da je bila ukinjena doslej veljavna razdelitev pacifiškega področja v dve enoti, namreč v jugozapadno in jugovzhodno poveljniško cono, ter je sedaj vse pacifiško področje postavljeno pod ameriško poveljstvo. Dosedanji britanski poveljnik na jugovzhodnem Pacifiku Mountbatten in dosedanj poveljnik britanskih mornariških sil na Daljnem vzhodu admiral Fraser sta tako izgubila svoji poveljniški mesti. Oba sta bila podrejena ameriškim poveljnikom in Anglija je izgubila zadnje mesto vrhovnega poveljnika, tako da so sedaj vsa vrhovna poveljstva na vseh bojiščih zemlje v ameriških rokah.

Nove kupčije krivih prerokov s termini

Stockholm, 7. aprila. Sovražna propaganda pričinja zopet s prerokovi. Tokrat pravi neka londonska vest, da v anglo-ameriškem glavnem stanu pričakujejo, da bodo 23. aprila dosegli Berlin.

Nihče ne more in ne sme Angloameričanom brniti, da se ne bi opajali nad takimi prerokovi. Dejstvo pa je, da so v anglo-ameriškem taboru že tolikrat objavili trdne roke zloma Nemčije in vzhoda v Berlin, ki pa niso bili izpolnjeni, ker so delali te razume brez Nemčije. Vsekakor pa na sovražnikovi strani pozabljajo, da vojna teka ne določajo le Angloameričanci in Sovjeti, temveč da meta pri tem še odlično besedo nemška obrambna sila in nemška vojna morala.

»Dve polni leti so uradni in poluradni govorniki navajali že po naravi optimistično, prebivalstvo Zedinjenih držav s takimi prerokovanji, je napisal severnoameriški časopis »Times« v decembru 1944. Rooseveltovim krivim prerokom v spominu sklopi knjigo. Dodatno je navedel časopis celo vrsto prerokov, ki niso bile izpolnjene. Tako na primer je severnoameriški general Arnold februarja 1943 izjavil v krogu zastopnikov časopisa: »Danes eno leto imajo sestanki v Berlinu. Medtem pa smo že dosegli v aprilu 1945. Prešli sta torej dve leti, odkar je podal general Arnold to izjavo. Toda še vedno ni v Berlinu in medtem je gotovo že opazil, da vodi pot tja skozi pekel, ker je vsak nemški vojak in civilist odločen, da pripravijo zasvoženemu sovražniku smrt in pogubo.

Druge severnoameriške strategije, med njimi Eisenhower, general Clark, general Marshall in severnoameriški državni tajnik v vojnem ministrstvu Patterson so pričakovali konec vojne v letu 1944. Sedaj pa Eisenhower v pismu Rooseveltu pripominja, da nikakor ni računati z nemškim zlomom in prekinitvijo nemškega odpora. Fanatična odločenost za borbo, ki prevaja celotni nemški narod, ki pa bo sovražnikovo vojno vodstvo vedno bolj jasno podpiral, da se borba ogorčeno nadaljuje in da nemškega naroda ne morejo premamiti rti valila, niti groziti, da bi položili orožje.

Za Nemce samo ostanki

Zeneva, 7. apr. Kakor je objavil radio New York, so zavezniške vojaške oblasti na zasednih zapadnih bojiščih področju odločile, da treba zalogo živih v prvi vrsti razdeliti med vojake zasedenih oblasti in inozemce; kar ostane, je dovoljeno oddati Nemcem. Sicer pa se naj sami pobirajo, od kod bodo dobili živila. Zavezniški odklanjajo vsako odgovornost za preskrbo nemškega prebivalstva v zasedenih področjih.

Ropanje v zasedenih mestih

Berlin, 7. apr. Kakor posnemamo iz izjav beguncev, je bilo te dni nemško mesto Zweifalt priča voje uničenja in razrušenja, ki jo kažejo tako Sovjeti kakor Angloameričani. Kmalu po zasedbi mesta so anglo-ameriške čete pod vodstvom več častnikov izvedle racijo po vseh življskih trgovinah ter posebno izropale mesnice in trafike.

Obupen gospodarski položaj v Franciji

Stockholm, 7. aprila. Neko daljše pismo poročilo v »Svenska Dagbladet« opisuje breupen francoski gospodarski položaj. Poročilo pravi, da sedaj miruje najmanj 55, verjetno pa 75% francoske industrije. Glavni vzrok tega težkega položaja pa tvori pet dejstev: pomankanje premoga, surovih živil, rezervnih delov in javnih uradnih američne v vprašanju socializacije.

Lakota grozi tudi jugovzhodni Evropi

Zeneva, 8. aprila. Nad vsemi polidročji, ki jih je zasedel sovražnik, se širita beda in lakota. Kakor javlja neki izredni dopisnik londonskega lista »Observer«, ogroža sedaj lakota tudi vzhodno in jugovzhodno Evropo. Položaj na se poslabšuje dejstvo, da bodo morala ta področja hraniti celotno sovjetsko armado.

Iz finskega parlamenta

Stockholm, 8. aprila. Kakor poročajo iz Helsinkov, je bil v petek za predsednika novega finskega parlamenta izvoljen bivši socialni minister Fagerholm s 191 od 200 glasov; prvi podpredsednik je urednik Caj Sunström, ki pripada socialnim demokratam ter je dobil 152 glasov. Drugi podpredsednik pa je Vesterinen, zastopnik agrarne stranke, ki je dobil 192 glasov. Različne parlamentarne frakcije so se še konstituirale, večinoma pod novim volitvom. Predsednik socialno-demokratske frakcije je postal Fagerholm, predsednik ljudskih demokratov Heita Ruusinen. Švedska stranka si je izvolila za predsednika ureinika Osterholma. Profesor Jutila, sedanj zreskrovalni minister, je postal predsednik agrarne frakcije.

Ob stiku Evrope in SSSR

Sovjetska zveza je bila do izbruha sedanjih vojne obdobja za ves ostali svet s kitajskim zidom. Potovanja v SSSR in obratno so bila skoraj nemogoča. Za turiste je bila sovjetska meja neprodušno zaprta, prav tako pa niso sovjetske oblasti dovolile svojim državljanom, da bi smeli svobodno zapustiti svojo jetnišnico in se ogledati po tuzemskih in življenju v državah z drugačnim družabnim in političnim redom. Ni bilo ostali svet tisti, ki bi branil osebnostni promet med seboj in sovjetskimi rajem, marveč je bila to SSSR. Ta država se je bala posledice takega stika, ker bi s njim padla vsa njena propaganda, ki je prikazovala svojo državo za edino napredno, svobodno in pravično, ves ostali svet pa za nazadnjaškega, suženjskega in nepravilnega.

Le posamezni izvoljenec so bili deležni povabila sovjetskih oblasti, da so smeli obiskati edino komunistično državo sveta. V glavnem so bili to njeni simpatizerji, ki so si s svojim literarnim, političnim ali drugačnim delom zaslužili naklonjenost in zaupanje sovjetskih oblastnikov. Takim gostom so se upeli odprti sovjetski vrata, ker so bili prepričani, da bodo dobrohotno gledali na razmere v SSSR, kičlikor so jih po službeno določenem pogramu mogli videti. Niti takih obiskovalcev rdečega raja v večini primerov namreč niso smeli svobodno potovati po SSSR in si brez spremstva ogledati splošne politične, kulturne, gospodarske in socialne razmere mesta in vasi, kmetov, delavcev in izobraženca. Tudi takim Evropecem so le od daleč kazali sodebne Potemkinove vase, le posamezne reklamne primere za tuje, pa naj je šlo za znanstvene zavode, šole, umetniške ustanove, industrijske naprave, stanovanjske hiše, bolnice, sanatorije ali kolonije.

Spričo tega ni prav nič čudno, da so se vrnili iz SSSR globoko razočarani celo takih potni, ki so bili idejno sorodni ali sicer naklonjeni SSSR, ter bi že zato iz notranjega nagnjenja radi pozitivno poročali o sovjetskemu svetu o tem, kar so videli v komunistični državi. Saj jih je končno SSSR prav s tem namenom povabila na obisk. V resnici pa so bili skoraj vsi takih obiskov kaj slaba reklama za razmere v komunistični državi. Spominimo se samo nekaterih imen: Sir Walterja Crichtona, glavnega tajnika angleške Stokrovnice zveze, ki se je vrnil domov s svojo poročno sodbom »Iskal sem resnico v Rusiji«.

— Rolanda Dorgelesa, levo usmerjenega pisatelja, ki je po svojem povratku iz SSSR v naslovu svoje knjige demonstrativno vzklikal »Živela svoboda!«.

— komunistom naklonjenega pisatelja Andree Gideja, ki je s svojim »Povratkom iz SSSR« povzročil pravo senzacijo. — komunisti Andrewa Smitha, ki je izpovedal svoje tipko razočaranje v knjigi »Bil sem dala-

vec v SSSR«. — Ericha Dzwingerja, ki je poln ogorčenja nad razmerami v SSSR napisal knjigo »In Bog molči...?« To so le nekateri dokumenti o SSSR, kičlikor so jih doživeli ljudje socialističnega ali komunističnega prepričanja, zato so tem poročanju, kakor bi bile sodebe opazovalcev drugačnega naziranja.

Tako je bila SSSR dejansko za široko evropske množice do izbruha sedanjih vojne v marsičem popolna neznanka. Poznalo so jo lahko le iz literature in propagande za in proti. Šele ta vojna je razbila sovjetski kitajski zid in omogočila milijonom Evropevcem, da so kot vojaki in brez spremstva spoznali sovjetske razmere in milijonom ljudi iz sovjetskega tabora, da so spoznali Evropo, njen način življenja, in njeno resnico, čeprav podvrženo vojnim nujnostim in omejitvam. Kljub temu so ene in druge množice mogle primerjati različne etape in drugega življenjskega sistema, čeprav skozi očala vojne. Ta stik širokih evropskih in sovjetskih množic je ogromnega zgodovinskega pomena za nadaljnji razvoj.

Evropa je ta stik dobro prestala. Nemški vojaki se spoznali vse prednosti evropskega načina življenja, oddilni sovjetski »raji« in se obogatili z velikim neposrednim spoznanjem vrnili iz SSSR. Mnogi so se bili infektirali po komunistični in revolucionarni pojavov, ki bi bili neizbežni, ako bi zapustila SSSR pozitivni vpliv na evropske množice. Takih pojavov nismo zaledili v nemški vojski, pač pa imamo pojave revolucionarnega odpora v SSSR vsled prizitivnega učinka evropske infekcije. Pojav Vlasova in Timošenka imata svojo globljo obrazložitev v navdušenju sovjetskih množic za evropski način življenja in spričo tega v še večjem odporu proti komunističnemu suženstvu.

V tej zvezi je treba ugotoviti: kjer in kolikor se je nemški vojaki mora umakniti pred Sovjeti, ni storil tega zaradi kakih lastne notranje moralne slabosti, marveč le zaradi materialne premoči sovražnika. Storitost nekaterih sovjetskih uspehov pa nasprotno tudi ne leži v neki sreči in zadovoljstvu sovjetskih državljanov, marveč v suženstvu, ki je tudi nekoč ustvarjalo velike faraonske piramide.

Sovjetski kitajski zid je porušen. Po vojni se bodo vrnili sovjetski vojaki domov. Z njihovim nastopom ne bodo mogle rdeče oblasti več zatreti resnice, ki so jo o Evropi spoznali milijoni sovjetskih državljanov, za milijone Evropevcem pa je za vedno razblijen mit praktičnega komunizma. Kolikor niso nekaterim turoglavcem še odprla oči dogajanja in spoznanja evropskih vojakov, ki so prodrl globoko v notranjost Sovjetije, jim bodo prinesle spoznanje nesreče narodov, ki so ali še bodo prišli pod sovjetsko okupacijo.

moobranci naleteli na tolovaže. V boju sta bila ubita dva tolovaža.

Tako se je velikaška postojanka izkazala tudi z onimi svojimi fanti, ki ne pripadajo udarni skupini, ki pa so prav taki borci kot njihovi tovariši iz bojne skupine.

Italijansko bojišče

V nizu velikih bitk na vzhodu in zapadu je postalo italijansko bojišče vsaj na videz podrejenega pomena. V poročilih vrhovnih poveljstev bojujočih se vojsk ga še vedno omenjajo z enim ali dvema stavkoma. In vendar se bori deseta nemška armada v Italiji razmeroma najbolj oddaljeno od domovine. Vojaki te armade so sami stari preizkušeni vojščaki in izpolnjujejo prav tako zvesto svojo težko in odgovorno nalogo do Führerja in Reicha, kakor njihovi tovariši, ki branijo s tolikim junaštvom in brezpričnostjo odpornostjo nemške zapadne in vzhodne meje.

Vojaki desete nemške armade v Italiji imajo za seboj že skoraj leto in pol najhujših bitk z vedno številčno in materialno daleč nadmočnimi sovražniki. V teh silnih bitkah so se nemški vojski v Italiji že nekako privadili boriti se v četah proti sovražnim batalijonom, v polkih proti divizijam, in v divizijah proti sovražnim armadam. Tako se je 26. nemška oklopna divizija cele tedne borila s štirimi angleškimi pehotnimi in dvema oklopnimi divizijama. To številčno razmerje je naravnost tipično za boje na italijanskem bojišču, kjer zavzema borba nemškega vojaka proti sovražnikovi številčni in materialni premoči že raven epičnih klasičnih borb. Zastonj so bili še tako skrbno pripravljene angloameriški napadi, ki naj bi predrl redko zasedene nemške bojne črte in omogočili množični razvoj angloameriških oklopnih in motoriziranih sil v premikanih operacijah. Vsi ti napadi so se zrušili že pred glavno nemško bojno črto, ali pa bili zapahneni po delnih krajevnih vdorih prej ko bi lahko resno ogrozili stranostno nemške obrambe.

Poveljniki angloameriških čet v Italiji je sedaj bivši komandant pete ameriške armade Clark, ki je zamenjal angloameriškega maršala Aleksandra, sedanjega poveljnika angloameriških sil na Srednjem vzhodu in v Sredozemlju. Kljub spremembi v vrhovnem vodstvu pa je ostala taktika angloameriških armad v Italiji ista, kakor pod maršalom Aleksandrom. Ta taktika sloni na izrabljanju materialne premoči in na premikanju težkih bojev iz enega dela fronte na drugega. S tem premikanjem težkih napadov iz Apeninov na obrobne jadranske pokrajine poskušajo najti angloameriški silbo točko, kjer bi izsilili tako zaželjeni vdor v Padsko nižino.

Po informacijah z italijanskega bojišča uporabljajo plutokrati tam kakih 20 operacijskih divizij, ki napadajo izmenoma nemško bojno črto okoli Bologne, Faenze in Rena. Izgube teh napadalnih divizij so bile že tako težke, da so morale biti skoraj povsem obnovljene z dovolom novih rezervnih čet. Po pripovedovanju ujetnikov je razpoloženje v vrstah teh divizij vse preje kakor rožnato. V težkih bojih so spoznali njihovi bojovniki, da izjeda borba z nemškimi četami vse drugače, kakor pa pripovedujejo o njej ameriški in angleški listi ter radijski poročevalci. Odgovorili so se tudi upanju, da se jim bo v doglednem času posrečilo preiti v premikalo vojno. Zavedajo se, da stojijo pred njimi še pravi križev pot hudih in izgub polnih bojev od vasi do vasi, od prekopa do prekopa, od reke do reke in od ceste do ceste.

Kot stari preizkušeni vojski se tudi zavedajo, da so bili uspehi vseh njihovih krvavih napadov, podprtih s tolikšno uporabo vojnega gradiva, vse preje kot zadovoljivi. Nekaj sto kvadratnih kilometrov osvojenega ozemlja je pokritih s tisoči in tisoči svežih grobov, katerim se sleherni dan pridružujejo nove gomile. Nobena skrivnost za njih ni več, da bo preteklo po Padu še mnogo vođe, prej ko se bo napajal v njem prvi angleški ali ameriški konj. Posebno razočarani so Američani, ki so ostali priklenjeni na gorske grebene pri Vergatu in Lojano. Oddaljeni so samo še nekaj kilometrov od toliko zaželenega ključa v Padsko nižino, Bologne, ki pa jo krepko drže v svojih nepopustljivih rokah nemški granadirji. Zastonj so bili vsi napadi na Monte Belvedere, ki bi s krvavimi črkami vpisani v zgodovini ameriške armade na italijanskem bojišču. Zato je tudi razumljivo dnevno povelje novega poveljnika ameriške pete armade v Italiji, generala Creeryja, ki pravi, da čakajo peto armado še hudi in izgub polni boji. Creery očividno računa z razpoloženjem svojih vojakov, ki prepevajo posmehljive pesmi na naslov svojih rojakov onkraj Atlantika, o katerih pravijo: »da pač ne vedo, ko sede v mehkih in udobnih naslanjajih, kaj pomeni vojna v strelskih jarkih pod točo granat, bomb in tulečih min...« Broadwayske melodije se pojo s spremljevanjem topov in grmenjem bomb po evropskih bojiščih precej drugače, kakor pa v udobno zakurjenih ameriških zabavnih lokalih, kjer cenijo potek vojnih operacij ne po številu dotrpanih krvnih žrtev, nego po dvigu ali padcu borznih naprijev ameriških vojniindustrijskih podjetij in koncernov. Z zlato podprti dolar je sicer še vedno velika sila, vendar se počasi pričenja vpraševati tudi poslednji ameriški vojak, da li je dovolj težak, da se splača zanj preliti kri in umirati na tujih tleh, daleč od domovine in svojcev za cilje in interese plutokratske lidke, ki gleda v njem samo slepo, plačano orodje, kakor v svojih jeklenih strojih.

Tako se redno pričinja

Moskva izteza svoje prste že tudi po Švedski

Kakor javljajo, nepretrgoma prihajajo iz Finske komunistični agentje na Švedsko, kjer skrbijo za širjenje boljševiške kuge. Moskva poskuša napraviti tudi Švedsko voljno in zrelo za izgraditev sovjetskega severnega krila do Severnega morja. Moskva poskuša ta razvoj pospešiti in meščajeno razbiti. Ona ve, kako mora prijeti. Značilno je predavanje švedskega polkovnika Kleena v Göteborgu, ki popolnoma odobrava sovjetski pohlep po Severnem morju, vsled česar pa — po njegovem mnenju — ni potrebno, da bi se Švedi vznemirjali. Kleen je sovjetski predlagatelj, izbran, da omeči vse one, ki se niso pripravljali, glasovati za boljševiškega rablja. Ako so pa nekateri nepoboljšivi sodočniki mnenja, da bodo imeli švedski v Angliji in Ameriki močno oporo, potem zadostuje pokazati na Finsko, ki se je predajala enaki prikakovanju, a so jo v odločilni uri Angliji in Američani zapustili.

ZALOŽBA »LUČ« — LJUBLJANA

RAZPISUJE

TRI NAGRADE ZA IZVIREN SLOVENSKI ROMAN ALI POVEST:

I. NAGRADA	Lir 30.000.—
II. NAGRADA	Lir 20.000.—
III. NAGRADA	Lir 10.000.—

1. Delo mora obsegati vsaj 10 tiskanih pol.
2. Dogajanje romana ali povesti naj bo zajeto iz življenja našega človeka.
3. Nagrada pisatelji dobi poleg nagrade še običajen pisateljski honorar po tiskovnih polah.
4. Podelitvijo nagrade in pisateljskega honorarja so odkupljene vse avtorske pravice.
5. Založba »Luč« si pridrži pravico, da prve nagrade ne podeli, če nobeno delo po njeni presoji ne ustreza v obeh glavnih oziirih, t. j. oblikovno in vsebinsko.
6. Založba »Luč« je pripravljena odkupiti tudi nenagradjena dela, če ji bodo ustrežala.
7. Če bi založba »Luč« smatrala, da nobeno poslano delo ni vredno tudi ne druge ali tretje nagrade, bo natečaj podaljšala, vendar v tem primeru nima pravice že vposlanih del odkupiti.
8. Rokpise naj bodo tipkani v dveh izvodih in opremljeni z avtorjevo šifro. Ista šifra naj bo napisana na ovitku posebne, zaplajene kuverte, v kuverti sami naj bo pa navedeno avtorjevo ime in naslov.
9. Rokpise sprejema založba »Luč« do 1. julija 1945.

ZALOŽBA »LUČ« — LJUBLJANA, BLEIWEISOVA CESTA ST. 13/III

Razgled po svetu

CELI NARODI DEPORTIRANI

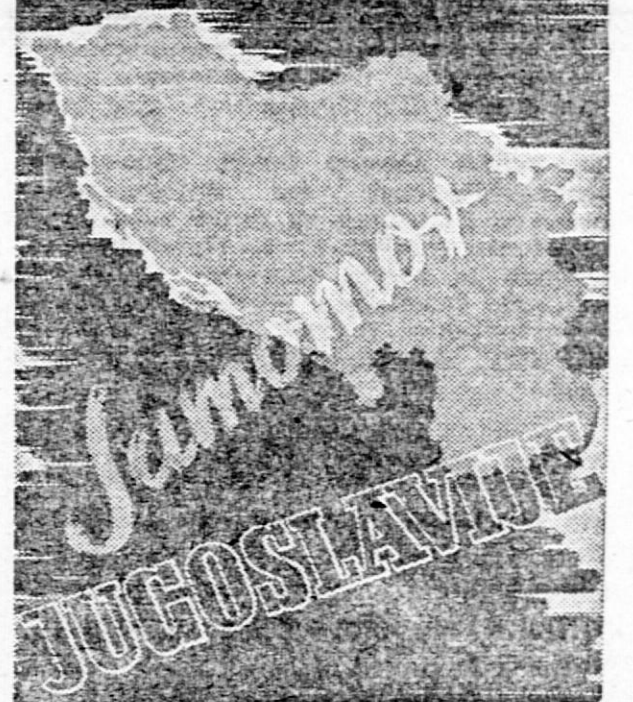
V listu »Manchester Guardian« je objavil član spodnje zbornice John Parker, ki je pripadal angleški delegaciji parlamentarcev, katero so poslali v Sovjetsko zvezo, članek, v katerem opozarja, da so sovjeti deportirali cele narode iz njih dosežanih bivališ.

V pregledu naj bi bili poslani za kazni zaradi njih zadržanja med nemško zasedbo. Tako so bili krimski Tartari najbrže deportirani v Uzbekistan, dočim so bili Nemci s področja Volge deportirani v Kazakistan in v južno Sibirijo. Kalmike so poslali v srednjo Azijo. Nekaj narodov iz kevernega Kavkaza so tudi nekam odpeljali.

Poslanec je stavl vprašanje, ali se bo tudi na Balkanu izvajala take »nerodnostna politika«. Smatra za možno, da bodo sovjeti smatrali za prenevarno imeti za bližnje sosedo narod kakor Litvance, ki so se dolga leta sovražno zadržali do sovjetov.

OGROMNE IZGUBE POLJAKOV

Iz Stockholma poročajo, da je Reuter objavil poročilo tiskovnega urada poljske vojske, po katerem znašajo clobne vojske in civilne izgube več kot 10 milijonov, ali 28% poljskega predvojne prebivalstva. Te izgube sestoji iz padlih, ranjenih, ujetnikov, deportirancev s strani sovjetov in internirancev. Med tem ko so morali Poljaki plačati tako visok krvni davek za sile, ki so dale Poljski jamstvo, so bili istočasno od teh sil izdani Moskvi. Izgubili so svoje domove, nakar so...

»SAMOMOR JUGOSLAVIJE« je povsem zadet naslov knjige, ki jo je napisal dr. Danilo Gregorič. Sami smo bili krivi, da smo izgubili svobodo, ker smo pustili na čelo države ljudi, ki se niso hoteli ali pa so bili preslabotni, da bi se zoperstavili načrtom od Židov vodenih masonskih lož.

Založba »Luč«. — Prevod dr. Frana Zupana.

Brat

Gospod Gregor je imel že več let soseda gospoda Tumidajskega, stanujočega v istem nadstropju. Sosed je rad zahajal k njemu, bodisi da je hotel prebrskati novine prejšnjega dne ali pa rokramljati o politiki in težavah vsakdanjega življenja. Oba sta bila verna čitatelja in često sta se strinjala v svojih razmišljanjih.

Tistega dne je prišel gospod Tumidajski k sosedu samo za hip, kakor je dejal že na pragu, toda izredno resnega obraza.

»Nekaj važnega imam,« je dejal tiho, nekam plašno.

Gospod Gregor ga je radovedno pogledal.

»Vem, da ste diskreten mož in da vam lahko zaupam brez strahu. Glejte, rodnega brata imam, poštenega človeka, v dobrem položaju, toda zadnje čase se ga neprestano drži smola. Verjemite mi, kar strah me obhaja. Nesreča za nesrečo se mu vali na glavo.«

»Hm, hm... kaj poveste, gospod sosed!«

»Nedavno so ga okradli; potem mu je zbolela žena. Teh raznih stroškov in sploh sedanjih težkih časi — skratka — prihajam k vam z zaupno prošnjo, da mi posodite... nikar se ne ustrašite, gospod sosed... torej, da mu posodite pet stotakov.«

»Jaz? Pet stotakov? Toda, dragi gospod, ne razumem vas dobro, saj vašega brata niti ne poznam, še svoj živ dan ga nisem videl... V duo duše se mi smili, kar srce me je zabolelo, ko ste mi povedali, kako kruto ga preganja usoda, toda... saj toliko denarja niti nimam.«

»Le počasi, dragi moj sosed. Da me ne boste napačno razumeli: saj nočem tega denarja od vas, sem sem si ga preskrbel in takoj vam ga izročim, če hočete, prsim vas samo kot dobrega prijatelja, zaupno vas prosim, da mi storite to uslugo...

jih potolažili z možnostjo pridobitve angleškega državljanstva. Se nikoli niso politične zmote dovedle do tako velike tragedije naroda kot se je to zgodilo na Poljskem.

TUDI V ANGLIJI POMANJKANJE

Angleški minister za prehrano proučuje zdaj položaj, ki je nastal zaradi ameriške izjave, da bo treba zmanjšati ameriške dobave mesa za Anglijo. Ministrstvo je objavilo, kakor poroča Reuter, da še ni nobene odločitve glede racioniranja mesa, dosežanih obrokov pa ne bo mogoče odbrati brez vnoza iz Amerike.

ANGLIJA FINANCIIRA UPORE NA SICILIJI

Iz Zeneve poročajo, da je ameriški novinar Drew Pearson objavil v njujorskem listu »Daily Mirror« da Angliji sami financirajo separatistično gibanje na Siciliji. Da bi se zoperstavili ameriški vplivu, so Angliji posegli po nenavadnih sredstvih. V raznih mestih Sicilije se je pojavilo v vseh gostilnah in kavarah na tisoče letakov z napisom »Sicilija — 49. ameriška država. Ameriški novinar poljskuje, da so bili ti letaki našinjeni v Alžiru na angleške stroške.

ROOSEVELT BO OBISKAL ANGLEŠKEGA KRALJA

Ob priliki krimske konference je povabil angleški kralj Jirij predsednika Zedinjenih držav Roosevelta na obisk v London. Roosevelt pa je to povabilo odklonil. Sedaj pa poročajo, da si je premislil in bo na splošno skupno s svojo sopogo obiskal angleškega kralja in angleško kraljico. V poučenih angleških krogi gledajo z dolženim občutkom na ta obisk, ker so prepričani, da se skriva za tem kako novo popuščanje Anglije napram Ameriki, ki povsod politika Angleže vedno bolj ob stran.

ITALIJANI — PRISILNI DELAVCI

Kakor poroča radio Rim, so poslali italijanske delavce iz kolonije Eritreje v saudsko Arabijo, kjer bodo zaposleni ob Perzijskem zalivu v neki ameriški rafineriji petroleja.

TUDI AFRIKA PROTI BOLŠEVIKOM

Vodja južnoafriške opozicije dr. Malan je podal v Kapstadu izjavo, v kateri se bavi s splošnim političnim položajem in naglašja, da bo tudi Afrika izpostavljena boljševiški nevarnosti, če ne bo ohranjena evropska civilizacija. Kajt če bo boljševizem zajel Evropo, potem se bo začela boljševiška agitacija širiti tudi na Afriko. Zato se morajo tudi južnoafričani zavedati nevarnosti, v kateri so, če se še nadalje bore na strani Anglije za zmagu boljševizma.

KOLIKO ZASLUŽIJO ANGLEŠKI VOJNI DOBIČKARI

Kljub temu, da so tudi v Angliji uvedli razne omejitve glede vojnih dobičkarjev, zaslužijo angleški vojni dobičkarji še vedno težke milijone. Znano podjetje Woolworth je sedaj objavilo svojo bilanco za leto 1944. Dividenda je za 5 odstotkov višja kakor je bila lani in znaša celih 45 odstotkov. Čisti dobiček je bil za 128 odstotka večji kakor prejšnje leto in znaša 5,86 milijonov funtov. Prenos na novo poslovno leto znaša 7,39 milijona funtov in je malo ne tako velik kakor vse osnovni kapital podjetja, ki znaša 7,5 milijona funtov. Lahko si je misliti, da si ti dobičkarji kur nič ne žele konca vojne, ta primer pa tudi kaže, da so vse navidezne omejitve vojnih dobičkov le pesek v oči in prazna tolažba revolucijejočega delavstva.

Neprestano na pohodu

Domobranske posadke na Dolenjskem noč in dan preganjajo tolovaže in jim zadajajo vedno hujše izgube

Letošnjo zimo se je vojaški položaj na Dolenjskem temeljito preokrenil. Novim postojankam, ki so s svojo ustanovitvijo na mah pretrgale telo svobodnega ozemlja na dvoje in onemogočile sleherni vzpet meja Stajerske in Dolenjske, so se kmalu potem pridružile nove za uspešen nastop proti preostankom zdelimiranih brigad.

Domobranci, ki so mnogokrat z nadčloveškimi napori kljubovali težkim ozemljskim in vremenskim prilikam, so vse svoje naloge odlično izvršili. Zid novih postojank vzdolž Krke onemogoča tolovajskim brigadam VII. korpusa tudi najmanjše vpad tolovajskih mas.

V začetku marca so se mogle nekatere enote NOV zaradi skrajno kritičnega položaja v pogledu prehrane prebiti po velikih ovinkih na severno stran ceste. Cankarjeva brigada se je zadrževala na tem področju zaradi stalnih zased in nastopov raznih domobranskih udarnih skupin le malo časa. Tudi mobilizacija priseljencev v okolici Zagorja in Sent Jurja pod Kumom, kakor tudi številne revizije raznovrstne hrane, zlasti živine so odlično pokazale, s kakšnim namenom so se tolovaji teh dveh enot zadrževali v krajih okrog Kuma skoraj 10 dni. V tem času so imeli tolovaji XII. brigade in Dolenjskega odreda kljub temu, da niso imeli razen v St. Jurju pod Kumom, nikakih operativnih načrtov, nič manj kakor šest spopadov, v katerih je poginilo nič manj kakor 74 tolovajev in verjetno še večje število ranjenecv. V sklopu teh bojev z XII brigado je zlasti omeniti njen veliki poraz pri vasi Lese severovzhodno od Zagradca.

Zlasti velika bojna aktivnost je bila malone ves mesec na področju južno in južnovzhodno od Žužemberka, koder se združujejo večje tolovajske skupine, med katerimi je zlasti omeniti XV. in XVIII. rdečo divizijo. Zlasti skupine domobrancv so v preteklem mesecu prizadevale tem tolpam, ki so si v teku časa zgradili nekakšne utrjene »linije«, velike izgube. Enega najtežjih udarcev v tem razdobju je doživela komunistična vojska pri Lipjah, kjer je padlo v začetku meseca naštetih 122 tolovajev in bilo zaplenjeno mnogo orožja, zlasti lahkih strojin. Nadaljnje izgube, ki so jih imele tolovajske tolpe v tem predelu, so bile prav tolike, če ne še večje.

Večje nastope v slednjem času je omeñiti posebno s Cankarjevo brigado, ki je bila dvakrat temeljito poražena pri vasi Sela južno od Žužemberka. V prvem spopadu je padlo na hrvaški meji. Skoraj ves pretekli teden je bila na bojnem pohodu po Loški dolini in imela ves čas pod kontrolo vse ozemlje do hrvaške meje. Največji uspeh je bojna skupina dosegla pri prvi izvidnici v okolici Babnega polja, ko je z močnim posegom spravila v objem svojih enic cel tolovajski Notranjski odred. V spopadu je padlo 21 tolovajev. Domobranci so zajeli veliko vojaškega in agitacijskega materiala in celoten arhiv Notranjskega odreda. Pri tem spopadu sta padla tudi dva domača terenca. Naslednjo noč je bojna skupina ponovno obiskala ozemlje okrog Babnega polja in znova naletela na ostanke Notranjskega odreda, ki pa se je sedaj skul boju izmaknili. Vendar so domobranci presenetili neko tolovajsko skupino v neki hiši in v boju je padlo 5 tolovajev. Pri tem spopadu so domobranci dobili zanimivo pismo, ki bi ga moral tolovajski kurir nesti od komande komunističnega Notranjskega odreda neki brigadi na Dolenjsko. Pismo nam odkriva, v kako strašnem in obupnem položaju so vsi ostanki tolovajev na Notranjskem, ki ga varuje Rupnikova bojna skupina. Tretjo noč je Rupnikova bojna skupina napravila najdaljši pohod in prišla do Bele vode, ne da bi naletela na kakšnega tolovaja. Četrto noč se je Rupnikova bojna skupina vrnila iz Loške doline na svoje stalne položaje z zavestjo, da je z uspešno akcijo naredila velik nov korak v čiščenju ostankov tolovajskih tolp na Notranjskem.

Nove uspehe beleži tudi velikaška bojna skupina, ki je prav za prav doma le, kadar je na poti. Ta domobranska postojanka požrtvovalno skrbi, da bi bilo komunističnega tolovajstva pri nas čim prej konec. Ob njenem delovanju naj omenimo le dva zadnja uspeha, ki so ju domobranci iz velikaške postojanke dosegli daleč od svojega stalnega mesta.

V noči od 8. na 9. marec je odšla iz Veljkih Lašč proti vzhodu domobrankska izvidnica z namenom, da preišče teren, na katerem so se pred kratkim skrivali ostanki Dolenjskega odreda ter XII. in XV. brigade. Izvidnica je imela velik uspeh. Pri Brezovem dolu je naletela na tolovajško skupino, ki je imela v boju 10 mrtvih, 7 tolovajev pa so domobranci ujeli.

Drugi uspeh so velikaški domobranci dosegli v noči od 14. na 15. marec, ki so bili na daljšem izvidniškem pohodu proti Ambrusu. Prav v okolici Ambrusa so do-

Kadar potujete z vlakom

mislite vedno na to: če je zaradi nevarnosti letalskega napada odredeno, da se vlak izprazni, potem tako hitro kot le mogoče bežati posamezno, ne v skupinah, vsaj kakih 300 do 400 m daleč stran od vlaka in polskati kriče v gozdu, pod drevesi ali za grmovjem. Če to ni mogoče, izkoristite vsako globel v bližini in se vržite v njej na tla. Temna odeja ščiti pred mrazom in zakrije ob enem morebiti kričevalno obliko. V splošnem pa: mir, dokler nevarnost ne mine! Potem verjetno tudi obvez, ki jih je priporočljivo imeti na potovanju vedno pri sobi, ne boste potrebovali.

Zaklad na smetišču

Ljudje so iznajdljivi. Na vse mogoče in dostikrat tudi nemogoče načine se trudijo, da si prisrke vir postranskega zaslužka. Marsikdo, ki je bil v mirnem času sveto prepričan, da ni v njem niti trohice trgovskega duha, zdaj vneto prekupejuje ali pa vsaj posreduje različne bolj ali manj donosne kupčije spretne, kakor da je rojen trgovec. Toda za kupčije v večini primerov ni potreben samo trgovaški talent in dobro namazan jezik, ampak moraš imeti tudi vsaj nekaj kapitala. Je pa med nami dosti takšnih, ki kapitala nimajo čisto nič ali pa celo manj kot nič, pa bi se tudi radi na kakšen način pretrgnili skozi današnje hude čase. Kajti na svetu je že tako, da ima življenje za vsakega svoj čar in mik, pa naj bi se tako bedno in prepolno težav in nadlog. Saj živimo samo enkrat!

Če nimamo kapitala in ste vztrajni in z malim zadovoljni, pridružite se iskalcem »zakladov« na javnih smetiščih. Prosim vas, ne vihanje nosu in ne bodite užaljeni; po mojem je to mnogo bolj dostojen trgovski posel, kakor pa če na črni borzi kupčujete s šlesino ali kavo in odirate kožo z živih ljudi. Res pa je, da tudi ni tako donosen; zato pa je tudi samo za skromne in z malim zadovoljne. Po večini se s tem počajo revni ljudje iz ljubljanskih predmestij, ki so že toliko v letih, da niso sposobni za druga napornejša dela.

Oni dan sem nagovorila priletno ženo, ki je vsa zaverovana z dolgo palico brskala med šaro na javnem smetišču. Večkrat sem jo že opazila tam, pa sem jo vprašala, če se ji že plača takšno brskanje.

Pogledala me je z drobnimi vnetimi očmi in se nasmehnila.

»Seveda se plača, saj se mora«, je odvrnila.

»Kaj pa sploh pobirate iz smeti?« sem bila radovedna.

»Vse, kar je kaj vredno«, je pokazala na pločvinasto ropotiljo, ki jo je že imela lepo zbrano na kupu. »Stare preluknjane lonce, skafle od konzerv, skaflice od globina in sode, vse iz pločvine in kositrja, potem pa razne stekleničke in steklenice, kozarce od začimb itd. Vse to šaro zložim na vozček, doma mi jo pa vrniki potem denejo v red. Lonce skupaj, skafle od globina skupaj, kositrne predmete skupaj, stekleničke skupaj. Vse lepo očisteno in umito pa potem spravim v denar. Vidite, zdaj v vojni je težava za marsikaj. Včasih si želimo lepo v trgovino in si zahtevamo škaflo globina. Se izbirati si lahko. Zdar pa ti reče trgovec: »Prinesite, prosim, škaflo s seboj!« Prav tako je tudi v apoteki. Če nimate stekleničke, ne dobite zdravil. Ali naj ti jih apotekar v roko nalije? Ljubljanske gospodinjice pa na vse to zelo malo mislijo, sicer bi ne bilo toliko stekleniček in skaflic v smeteh. Toda za nas je to dobro, vsaj zaslužimo kakšno skromno lito. Celo steklene črepanje lahko spravim v denar. Kupujejo jih čevljarji, ki jih potrebujejo za strganje usnja. Seveda pa za to ni vsaka črepanja dobra, toda mi, ki se pečemo s tem poslom, že vemo, kakšna mora biti.«

»Pogledite, pogledite, potem vam pa posel kar dobro uspeva!« sem se čudila.

»Hja, reveži smo in če sila kola lomi, si moramo nač pomagati, kakor vemo in znamo«, je odvrnila starca, pobrala preluknjano skledo in jo vrnila k drugim na kup.

»Kaj pa kaj boljšega, vrednejšega nikoli ne izbrskate iz smeti?« sem vprašala.

»Za to pa jaz nimam posebne sreče«, je rekla starca in si s stacini, rahlo treščeni se rokami trdnje zavezala ruto pod brado. »Vsega skupaj sem našla dve srebrni čajni žlički in lepo izrezljano steno pipo, ki jo ima zdaj moj stari. Ampak neki znanec mojega moža je pa nekdo izbrskal iz smeti pravi celin, ki ga je ni poznal in ni verjel, da je res zlat, pa ga je v gostini prodal za pol litra vina. Pozneje je zvedel, da je to tisti, ki ga je takrat od njega kupil, prodal za štiri tisočake. Štiri tisočake, pomislite! Štiri mesece bi lahko njegova družina lepo živela od tega denarja. Bil je tako obupan, da se je hotel obesiti. Zbil hodi vsako jutro na smetišče, pa brska in brska, a cekina ne bo našel nikoli več.«

Na kupu je med preluknjanimi lonci in skafli od konzerv ležal porcelanast kipec angela varuha, ki vodi za roko majhnega dekca. Kipec je bil še čisto cel, le angelo je manjkala glava.

»Kaj boste to tudi prodali?« sem vprašala in pokazala na kipec.

»Oh, to bo pa za našega Mirka, da se bo igral, se je ženica žalostno nasmehnila. »Veste, to je moj najmlajši vnuk. Štiri leta že ima, pa revež še niti enkrat ni stopil na nogo. Doktor pravi, da je rahličen. Pa takšen brhčen fantek...«

Zložila je nabrano ropotiljo v zaboj, pritrjen na kolesa od otroškega vozička. Na vrh je dala angela brez glave.

»Pa z Bogom!« mi je zalkalica in potnila vozček. Gledala sem za njo, ko je počasi odhajala stara in sklonjena. Kolesa so hreščela cvilila v enokomernem taktu, kakor da tožijo.

Maščevanje je sladko

Gospa Angelika ni bila brezčutna. Vendar se ni dalo zatajiti, da se je oddahnila, ko je gospa tačča za vedno zatislila oči. Obe ženi sta imeli neizmerno radi enega moža. S tem je vsem povedano, čeprav je bil ta mož eni soprogi, drugi pa sin. Obe sta ga imeli zelo radi, on pa tudi obe enako rad. Hud bi bil, če bi gospa Angelika zahtevala, naj zapusti svojo mater. Prav tako pa bi bil hud, če bi moral zapustiti Angeliko na željo gospe Rondetove.

Sicer pa je gospa Rondetova vedela že v prvem trenutku, ko je izpregovoril o gospe Angeliki, da je vsak odpor proti njegovi ljubezni zaman. Bil je kakor očaran, odkar se je prvič srečal z vdovo Sforzovo. Seznanil se je z njo v malem pokopališkem mestu Pignarelu na Rivieri nekega vročega poletnega dne. Že takrat je bilo očito, da to ne bo samo prehodna ljubezen, ki hitro mine.

Gospa Rondetova je poskusila ugovarjati. Stori la to na videz mirno — čeprav je bila skrajno razburjena.

»Niti misliti ne moreš, da bi to razmerje bilo trajnejše, saj je vendar tuja.« Toda Jacques je odgovoril razdraženo:

»Italijanka vendar ni tuja Francozu.«

»In povrh še vdova.« je napadala dalje, »ali hočeš morda trdit, da kupuješ odložene reči. Tega ne verjamem.«

Jacques je zmajal z glavo, njegov obraz je dobil hipoma jezen izraz.

Ljubljana — danes kot nekdaj

Pod tem naslovom prinaša »Deutsche Adria-Zeitung« o Ljubljani zanimivo reportažo z lepo sliko, ki prikazuje pohod domobrancev po ljubljanskih ulicah. Med drugim piše:

Med Ljubljano in Gradom se gnetejo najstarejše ljubljanske ulice kakor zakotni »Stari Nürnberg«. Tu so se nekdaj pustile ljubljanske gospe prenašati v nosilnih stolih po ulicah, medtem ko so korakali ponosno kakor »beneški doži« člani ljubljanskega mestnega sveta v škrlatnih oblekah, dočim so livrirani slugi nosili mestne ključe pred županom.

Že v starih časih je bila Ljubljana bogato trgovsko mesto, s katerim so se lahko merila samo najbogatejša mesta. V zaščiti nemškega prostora je mesto močno vzcvetelo. Njen ključni položaj med Alpami in Jadranom ga je napravil za prevladujoče trgovsko mesto. Vendar bogastvo ni padlo Ljubljancem samo v naročje. Vse so si morali priboriti. Če danes korakajo domobranci po cestah ali stoje na straži v slovenskih gorah, delajo prav isto kot njih očetje in dedje, da ohranijo deželo svojim otrokom.

Nekoč so stali na stolpih starega mestnega obzidja, na okopih, za zidovi in prsobarani. Se danes se pride mimo starega obzidja do gradu. Tesno se pritisajo stare hiše k pobočju in gledajo proti poljanam. Krasen razgled se odpre gledalcu od zgoraj proti podeželju. Kakor bi gledali mestni načrt: stare hiše so tesno ob Gradu; potem se pridružijo večje stavbe, stolpi in kupole, in končno večji venec modernih vil. Kakor v letnih obrokih lahko razberemo od zgoraj rasti mesta.

Umetnostni razvoj Franceta Godca

Iz zanimive zbirke podob, ki jih je v zadnjih mesecih postavil na ogled naš priznani umetnik France Godce, je lepo viden nesporen napredek tega mladega, naglo se razvijajočega upodabjalca. Razstave v prostoru knjižarne Žužek v prehodu nebotičnika so pokazale v razmeroma kratkem času, kaj France Godce zna. Če pogledamo nekaj let nazaj na razstavo Franceta Godca, ki jo je priredil leta 1941, v Obersnelovi galeriji na Gosposveti, in sicer v družbi še nekaterih umetnikov iz kroga »Slovenskega lika«, pa primerjamo to razstavo z njegovimi nadaljnjimi samostojnimi prikazi plodovskega dela, vidimo, da imajo vse te razstave, odnosno vse podobne, ki so bile postavljene na ogled, organsko enoto življenjskega dela stalno se razvijajočih zmožnosti mladega umetnika.

Akad. slikar France Godce spada med tiste upodabjalce, ki jim je umetnost prirojena in so kos slehernemu motivu. Tako imamo v teh starih letih Godčevega tihega in neumornega dela priliko videti, kako se je postopno vzpenjal od priznanja do priznanja in kako je postopoma z zmeraj bolj izkušeno mojstrsko roko obdeloval posamezne motive, ki so bili šestkrat, sedemkrat in svojski, polni zanimivosti in neobdelani. Fr. Godce zna prav tako virtuozno upodobiti kakršnekoli krajinske motive bodisi poleti ali pozimi, bodisi spomlad in jeseni. Njegove podobe so zmeraj takšne, da tudi neizkušenemu ljubitelju upodabljajoče umetnosti kljub visoki umetniški kakovosti nudijo tisto, kar je hotel umetnik pokazati. Iz Godčevih krajin veje pravo življenje. Zimske motive se odlikujejo po vseh značilnostih, ki jih prinaša zima, bodisi, če je upodobil snegom ali brez snega. Prav tako je s poletnimi motivi. Že na prvi pogled vemo, da podoba prikazuje poletni motiv, prav tako vemo, kdaj je podoba ustvarjal spomlad, kdaj jeseni. Zlasti živo zna Godce začarati na platno navzočnost vode. Mnogo je njegovih podob, ki nam prikazujejo motive ob vodi, in, dasi vode na platnu ne vidimo, jo živo čutimo v vsem njenem ozevajočem in poživljajočem hladu.

Značilni in umetniško na višini so tudi Godčevi interjerji. Na teh motivih je zlasti nesporno dokazal, da dovršeno obvlada upodabljalsko tehniko in s prav mojstrsko roko upodablja prostornosti. Številni so tudi njegovi portreti, ki se odlikujejo po verni, bistveni upodobitvi kakršnega koli portretiranca. Godčevi portreti so prave podobe mnogih oseb, ki jih dan za dnem

Na vrhu starih loncev in praznih skaflic od globina se je pozibaval brezglavi angel varuh. Misli la sem na malega rahličenega Mirka, ki mu bo razbiti, zavrti kipec pomenil ljubo dragoceno igračo in na vse tiste ljudi, ki imajo še zdaj v vojnem času vsega več ko dovolj, pa morda izmed vseh najglasnejše tožijo in se smilijo sami sebi. Mali nesrečni Mirček pa bo srečen in zadovoljen, ko mu babica prične tega razbitnega angelčka. Igral se bo z njim in bo pri tem pozabil, da se dostikrat lačen in da ne more hoditi. Res, kakor hudo različni smo ljudje...

Ina S.

Prav tako se je godilo gospe Angeliki. Hotela je imeti Jacquesa samo zase, toda brž je spoznala, koliko je bila ura.

»Ne bova vendar vedno tičala pri tvoji mami. Morda smem upati?« je vprašala. Nja to je dobila odgovor:

»Mama me je navajena, nočem ji delati težav.«

V njegovem glasu, zlasti ko je izpregovoril »mama«, je bilo toliko nežnega, da je gospa Angelika razumela: z glavo skozi zid ne moreš.

Minila so leta.

Gospa Rondetova »tež ženski« ni mogla odpustiti, da jo je pripravila ob sina. In vendar ga ji ni popolnoma vzela. Mora pa ga z nekom deliti. Zmerom se je tožila, da to stanje ne more dolgo trajati.

Gospa Angelika je to čutila. Vedela je, da stara gospa upa, da bo Jacquesa vendar prej ali slej ljubezen utrudila, ali pa se bo gospa Angelika sama pripravila ob njegovo ljubezen.

Stara gospa je bila zares zelo nejevoljna, ko je Jacques neprenehoma tako za ljubljem, kakor je bil v prvih dneh, ko se je seznanil z Angeliko. Prav tako jo je jezilo, da se vede Angelika tako vzorno, da na njej ni najti niti najmanjše napake. In ona se mora zadovoljiti z drobtinami sinove ljubezni. Namenoma, samo kakor v šali, je kritizirala kuharsko umetnost Angelike in njene obleke. Toda temu se je Jacques samo smejal.

Zdaj je vse končano, nad Angeliko ne bo več zmagala. O tem je bila prepričana,

Staro mesto je bilo utrjeno. Meščani so morali graditi krožne zidove in stati na straži. »Utrjevanje zahteva mnoge žrtve«, se glasi v neki stari kroniki. »Moči meščanov so bile izčrpane. Požrtvovalni obrtniki so prodali svoje nepremičnine, da so pomagali mestni blaginji.«

Na Gradu je stanoval mestni stotnik. Njemu je bila podrejena obrambna sila mesta. Na glavnem trgu se je redno vežbalo vse meščanstvo. V opremi in s puško je tam nastopilo. Obleganje je moralo prestopiti in obvladati, kakor tudi seveda požare, poplave, kuge. V vojni nevarnosti so se morali vsi strniti kot zaključena zajednica. Topovi na gradu niso grmeli samo ob velikih slovesnostih, temveč so morali tudi mesto braniti. In za piskake na stolpu so prišli čisto čisti, ko je moral njih rok utihniti in so se morali »odreči« veselosti tudi običajnega muziciranja zaradi sovražne nevarnosti.

Nad določenim prostorom leži vedno ista usoda. Kakor so se nekoč očetje, tako se morajo zdaj izkazati sinovi. Pogled z Gradu gre danes čez mesto z njegovimi bogatimi kulturnimi zakladi, kakor so nastali v teku stoletij, čez hiše z ženami in otroci, tja v daljavo, odkoder preti nevarnost. Toda kakor nekdaj, tako se bodo tudi zdaj in vselej borili slovenski možje (danes ob strani nemških skupin) za svojo domovino, da si jo ohranijo.

Tiho udarjajo šumovi mesta do Gradu. Ure btejo, zvonovi zvonijo. Tako je, kakor bi se zlivali ves sum mesta v en sam zvok. Ki polni danes srca vseh Slovencev: borba za Boga, Narod in Domovino.

Gregor v naših priimkih

Iz okrajšanega imena na drugi zlog Gor so se razvili priimki: Gor, Gori, Gore, Gorc, Gorč, Gorkič, Gorše, Goršek, Goršič, Goršeta, Gorman, Gorče. Iz domače oblike Gropa, ki pomeni prvotno velikega, nerodnega ali štorastega Gregorja (tako je ime komični postavi majorjevega sluga v Mur-nikovem humorističnem romanu Gropa in drugi in tako so klicali nekega rokovanj-ča), nahajamo med nami priimke: Gropa, Gregor in Gregar. Z drugim osnovnim samoglasnikom imamo priimke: Grega, Grego, Gregec, po izpadu samoglasnika pa: Grgec, Grgeč in Grgeč. Grgan, Grgin, Grško; nadalje Grgole, Grgolet in Grgoletič.

Iz podstave Grga so nastali: Grže, Gržina, Gržič, Gržičič, Grželj in Gerže, Geržina, Geržinič, Gerželj oziroma Grzej, Grzejč, Grzin, Grzina, Grzinč in Gerzej, Gerzin, Gerzinč in poitalijansko Gher-sinich. Nadalje še: Gerše, Geršič in Geršin ter Groše in Groščeta.

Izmed tujih priimkov je najvešti pred-vsem priimek Gregori, ki je iz lat. rodil-nika in ki ga poznajo tudi naši sosede Nemci in Italijani. Iz Nemščine so n. pr.: Grögl in podoben Gregl, Gregel, Gregelj, Grgel, Grgol. Priimek Kregar, ki so ga nosili sprva nemški kolonisti s Koroškega, pa najbrž ne bo iz nem. Kräger,

zreženo na ulici, vselej podani takso, da jih še na prvi pogled poznamo. Tudi v pogledu različnih upodabljalskih tehnik je France Godce v teh starih letih dosegel zavidanja vredne uspehe. Najšte-vnejše so njegova olja, mnogo je pa tudi gvašev in pastelov, prav tako uspešnih in učinkovitih. Udeleževal se je z uspehom tudi v skvareliranju.

Dosedanje delo Franceta Godca, ki mu je prineslo nedeljeno priznanje, pa ne-dvomno še ni njegov višek. Iz vsega je razvidno, da ta izredno plodovit in naglo se razvijajoči umetnik hrani v sebi še ne-izčrpane možnosti. Ni dvoma, da bo že v bližnji prihodnosti presenetil našo jav-nost z novimi, še bolj uspešnimi in še bolj učinkovitimi umetninami, kar mu iskreno želimo. — k.

Knjižne novosti:

Planinski vestnik

Izšla je skupna 7-12. številka, s katero zaključuje ta naša odlična revija svoj XLIV. letnik. Številki je priključeno ka-zalo za ves letnik, ki kaže, da kljub ute-snjenim razmeram naši planinci neomajno zasledujejo svoj smoter, to je, ohraniti našemu planinskemu svetu stare in mu pridobiti novih prijateljev in oboževalce narave. Pod spretnim uredništvom dr. A. Brileja prinaša tudi ta številka »Planin-skega vestnika« izbrano in nad vse pestro vsebino, ki jo poživljajo zelo uspele slike, zbujajoče prenekaterega čitatelja najlep-še spomine. Vsa ljubiteljska planin bo vzela to številko zopet z veseljem v roke v želji, da bi ji kmalu sledile nadaljevalne z enako zanimivo in pestro vsebino. »Planinski vestnik« velja letno samo 20 lir in se na-roča pri Slovenskem planinskem društvu v Ljubljani.

»V rožah je zdravje«

V založbi »Sveta« je izšla kot 20. šte-vilka slovenske poljudno znanstvene knjiž-nice knjiga Marjana Juvana »V rožah je zdravje«, ki v njej na zelo pregle-dan, nazoren in poljuden način obravnava najpogostejše domače zdravilne zeli. Delo te vrste je prav posebno dobro došlo v današnji dobi, ko je marsikdaj težko do-biti potrebna lekarniška zdravila in ko prihajajo domača zdravila zopet vse bolj do veljave in upoštevanja. Pisec knjige si je osvojil Hipokratovo načelo: Koristiti ali vsaj ne škodovati! Sledit temu načelu obravnava v prvi vrsti nestrupe zeli, ki predsem spadajo v okvir ljudske medicine. Namen knjige je, zlasti mlajšim materam in gospodinjam, podati pregled in priliko spoznavanja učinkovitih domačih zdravil-nih sredstev, kajti v vsaki hiši je pred-vsem mati in gospodinja v prvi vrsti od-govorna za zdravje v družini. Znanost o zdravilnih rožah in zdraviljenju z njimi je že silno stara. Bili so časi, ko so zdrav-niki zdravili le z rastlinskimi zdravili in prirodnimi sredstvi. Sele ob koncu pretek-lega in v začetku tega stoletja jih je iz-podrinila medicinska kemija. Toda v no-vejšem času so tudi najbolj priznani uče-

beni, ki so bili pred svojimi smrtno-dragimi grobi in stal zamljeni pred na-grobnim spomenikom sosednega groba. To je bil grob, vanj je bil vklesan rožni venec. V misli zatopljen je polglasno bral napis:

»V drag spomin na ljubega moža Pietra Sforzo, na luč mojega življenja, ki je vzel s seboj v grob vso mojo srečo — od za-losti strta žena Angelika.«

Gospa Angelika je s strašnim glasom zavpila v tišino pokopališča.

Od pogreba svojega prvega moža ni bila niti enkrat na pokopališču. Niti vedela ni, kaj je kamnosek vklesal v nagrobni spome-nik. Prisegala je Jacquesu, da svojega prvega moža ni imela rada. To je bilo tudi res. Zdar bo morala zopet prisegati, da ni sestavila tega napisa, ki tako slovesno na-znaja bolečino, kakor je to zapisano na večini nagrobnikov na italijanskih pokopališčih, temveč da je dal postaviti spome-nik in vklesati nanj njeno ime neki pokopnikovski sorodnik. Ali bo Jacques ver-jel? Lotilo se ga bo nezaupanje, morda sovraštvo in ljubosumnost zaradi pretek-losti.

In Jacques bo napis gotovo bral, ker bo čisto hodil na grob svoje drage matere. Prav zato, ker jo je imel tako rad, mora Angelika računati s tem, da globoka rana ne bo nikoli zaceljena.

»Oh, ta... ta...« je stokala.

In gori v malem oblaku nad modrim nebom se je sladko smehljala stara gospa. Sepetala si je:

»Maščevanje je sladko.«

Jacques je obrnil svoj solzni pogled od drugega groba in stal zamišljen pred na-grobnim spomenikom sosednega groba. To je bil grob, vanj je bil vklesan rožni venec. V misli zatopljen je polglasno bral napis:

»V drag spomin na ljubega moža Pietra Sforzo, na luč mojega življenja, ki je vzel s seboj v grob vso mojo srečo — od za-losti strta žena Angelika.«

njaki začeli zopet vse bolj posegati po naravnih zdravilih in se vrnili k prirod-nemu zdravljenju. Zaradi tega je tozadev-na literatura pri drugih narodih v zadnjih letih zelo obogatela. Tudi pri nas je v zadnjem desetletju izšlo več del o zdravilnih rastlinah. Kljub temu pa so zdravilne rastline pri nas še vse premalo zne-ne in uporabljane. Zato predstavlja izdaja Sveta »V rožah je zdravje« dobrodošel pripomoček, ki naj temu nedostatku od-pomore. Pisec je razdelil knjigo na pre-gledna poglavja, ki so bogato ilustrirana ter tako omogočajo tudi laiku razpozna-vanje posameznih rastlin, njih zdravilni učinek in način pripravljanja in uporabe. Knjiga ne bi smela manjkati v nobenem sodobnem gospodinjstvu, pisec pa zasluži za svoje vzorno delo vse priznanje.

Gregor v naših priimkih

Iz okrajšanega imena na drugi zlog Gor so se razvili priimki: Gor, Gori, Gore, Gorc, Gorč, Gorkič, Gorše, Goršek, Goršič, Goršeta, Gorman, Gorče. Iz domače oblike Gropa, ki pomeni prvotno velikega, nerodnega ali štorastega Gregorja (tako je ime komični postavi majorjevega sluga v Mur-nikovem humorističnem romanu Gropa in drugi in tako so klicali nekega rokovanj-ča), nahajamo med nami priimke: Gropa, Gregor in Gregar. Z drugim osnovnim samoglasnikom imamo priimke: Grega, Grego, Gregec, po izpadu samoglasnika pa: Grgec, Grgeč in Grgeč. Grgan, Grgin, Grško; nadalje Grgole, Grgolet in Grgoletič.

Iz podstave Grga so nastali: Grže, Gržina, Gržič, Gržičič, Grželj in Gerže, Geržina, Geržinič, Gerželj oziroma Grzej, Grzejč, Grzin, Grzina, Grzinč in Gerzej, Gerzin, Gerzinč in poitalijansko Gher-sinich. Nadalje še: Gerše, Geršič in Geršin ter Groše in Groščeta.

Izmed tujih priimkov je najvešti pred-vsem priimek Gregori, ki je iz lat. rodil-nika in ki ga poznajo tudi naši sosede Nemci in Italijani. Iz Nemščine so n. pr.: Grögl in podoben Gregl, Gregel, Gregelj, Grgel, Grgol. Priimek Kregar, ki so ga nosili sprva nemški kolonisti s Koroškega, pa najbrž ne bo iz nem. Kräger,

Zdravje ljubljanskega prebivalstva

Lani je mnogo oseb zbolelo za davico in škrlatinko, ošpice pa je imel skoraj vsak drugi otrok

Letno poročilo mestnega zdravstvenega urada v laniških zdravstvenih priklah v Ljubljani nam obširno govori pod raznim poglavljem o zdravju in boleznih ljubljanskega prebivalstva. Posebno poglavje je posvečeno nalezljivim boleznim. Skupne šte-vilke kažejo, da je lani obbolelo v Ljubljani 1174 oseb za raznimi nalezljivimi bo-leznimi. Med temi je bilo 856 ljubljancov, drugi pa so se prišli zdraviti v Ljubljano iz drugih občin. Smrtnih žrtev so nalezljive bolezni zahtevale sorazmerno malo. Umrlo je le 34 oseb: 16 ljubljancov in 18 drugih. Velika večina bolnikov je ozdra-vela: od zaključku pregleda je bilo 83 oseb: 55 domačinov in 28 drugih.

Največ bolnikov sta tudi lani zahtevali škrlatinka in davica. Število škrlatinke se je napram predlanskim precej zvišalo (leta 1943: 163, lani: 326), število davice pa se je nekoliko znižalo (l. 1943: 402, lani: 368). Če pogledamo podrobno statistiko obo-len na davici in škrlatiniki v preteklih letih, vi-dimo, da je bilo število obojen za škrlatin-ko višje edino l. 1938, laniško število pri-merov davice pa je bilo razen z predlan-skim doseženo edino l. 1940 in l. 1942. Čeprav je bilo število obojen tako visoko, pa sta škrlatinka in davica zahtevali bolj malo smrtnih žrtev. Na škrlatiniki je umrlo 5 oseb, na davici pa 16. Devet od teh je bilo ljubljancov, drugi pa so bili iz dru-gih občin.

Na epidemični meningitidi je lani obolelo 23 oseb (predlanskih samo 1). Umrli sta 2 ošpi. Število na legarju in griži obolelih je bilo nizko (64 oziroma 31), predlanska visoka številka se ni ponovila. Tudi griži podobnih črvenih katarjev ni bilo zabele-ženih v takem številu kakor predlanskim. Pač pa je bilo jeseni izredno veliko število ošpic. Obol el je skoro vsak drugi otrok, marsikateri zelo hudo in s komplikacijami.

Poročilo mestnega zdravstvenega urada ugotavlja, da je tem nenavadnim številkam težko iskati vzrok v današnjih težkih so-cialnih priklah, v tesnih stanovanjskih raz-merah. Nedvomno je le, da se je število nalezljivih bolezni močno zvišalo l. 1934, ko se je izvršila inkorporacija okoljskih občin in se odletel spreminja vsako leto iz neznanih vzrokov. Morda je število obo-len na davici manjše zaradi obveznega cep-ljenja proti davici — lani je bilo proti davici cepljenih 995 otrok — ta razlaga pa ni posebno prepričljiva, kajti tudi predlanskim

domu 1459 oseb.

London pod zemljo

Londonski listi se v svojih polemikah z ameriški listi radi sklicujejo na žrtve, ki jih morajo doprinositi Anglež, posebno pa še Londončani zaradi nemškega obstreljevanja s povračilnim orožjem. Ti listi govorijo naravnost o »londonskem bojšču«, ki meri kakih 700 kvadratnih kilometrov, na kate-rih živi in umira kakih 9 milijonov ljudi.

Angleški listi v svojih polemikah z ameriškimi tekmeci ne prilizujejo resnosti polo-žaja, v katerem je že skoraj leto dni angla-ska prestolnica. Pravo sliko tega položaja bo izvedela svetovna javnost šele po za-ključku sedanje druge svetovne vojne. Si-gurno pa je eden glavnih vzrokov za to, da poskušajo sedaj Angloameričani za vsako ceno čim prej zaključiti vojno in prisiliti nemški narod na kolena. V merodajnih ang-leskih krogih se prav nič ne utvarjajo, da Nemčija še ni izgubila svojih poslednjih kart in da se lahko vsako uro vsuje nad Anglijo taka toča povračilnih letenih bomb, kakor se še ni doslej.

Angleška vlada je sicer izvedla delno eva-kuiranje Londona. Računajo, da se je izse-lilo okoli polovico Londončanov. Premestiti pa ni bilo mogoče velikih londonških raznih kolodvorov in pristaniških naprav, iz katerih je speljana med vojno na novo zgra-jena mreža tako zvalnih »invaljskih želez-nih« pomoči konvojov v francosko in belgijs-ka pristanišča. V Londonu so tudi ostala vsa važnejša ministrstva in vojni ustano-ve, kakor imperijalni generalni štab, sta-rallata, ministrstva za vojno proizvodnjo i. t. d. Vsi ti važni uradi so sedaj zaradi ne-prestane obstrreljevanja s »V 1« in »V 2« prisiljeni noč in dan uradovati globoko pod zemljo.

